

اعلان قرمز اینترپل و تفاوت های آن با اعلان آبی

نویسنده: امیرحمزه زینالی (ارهان)

مدیر موسسه خدمات حقوقی بین المللی ارهان در استانبول

مقدمه

اعلان قرمز اینترپل یکی از قدرتمندترین ابزارهای پلیس بین الملل برای ردیابی متهمان در سطح جهان است. برخلاف تصور عموم، این اعلان به معنای حکم بازداشت بین المللی نیست، بلکه درخواستی از کشورهای عضو برای شناسایی و بازداشت موقت فرد به منظور استرداد (Extradition) اوست. تفاوت های آن با اعلان آبی نیز مهم است که تشخیص داده شود. تاکید می کنم که تمامی مراحل و شرایط زیر برای عملی شدن نیازمند استفاده از خدمات حقوقی وکیل دادگستری فارسی زبان در کشور ترکیه می باشد و این مقاله صرفاً جهت آموزش و آشنایی با شرایط و مراحل نوشته شده است. ایران بیشترین موفقیت در اجرای اعلان های قرمز را با کشورهای همسایه (مانند ترکیه، عراق و امارات) دارد. در این کشورها، به محض صدور اعلان قرمز، احتمال بازداشت و استرداد متهمان به ایران بسیار بالاست.

۱- شرایط صدور اعلان قرمز و آبی (استاندارد جهانی)

طبق اساسنامه اینترپل، هر درخواستی از سوی ایران (یا هر کشور دیگری) باید از فیلترهای زیر عبور کند:

مستندات قضایی: برای اعلان قرمز، حتماً باید یک حکم جلب داخلی معتبر با حکم محکومیت قطعی از سوی مراجع قضایی وجود داشته باشد. برای اعلان آبی، وجود یک پرونده کیفری باز و ضرورت نیاز به شناسایی هویت یا مکان فرد برای دستگیری کافی است.

آستانه مجازات: جرم ارتكابی باید «جنایی عادی» و سنگین باشد (معمولاً جرمی که حداقل ۲ سال حبس داشته باشد).

رعایت ماده ۳ اساسنامه (بی طرفی): اینترپل از صدور اعلان برای جرایم با ماهیت سیاسی، نظامی، مذهبی یا نژادی خودداری می کند. این بزرگترین چالش برخی کشورها از جمله جمهوری اسلامی ایران در پرونده های بین المللی است.

۲- ۳- ماهیت و خطرات اعلان قرمز

زمانی که یک کشور عضو اینترپل، فردی را به ارتکاب جرمی جدی متهم می‌کند، می‌تواند از دبیرخانه مرکزی اینترپل درخواست صدور اعلان قرمز (Red Notice) کند.

- **مخاطرات جدی برای فرد:**
- **محدودیت شدید جابجایی:** فرد در تمام مرزهای بین‌المللی با خطر بازداشت روبروست.
- **مسدود شدن حساب‌های بانکی:** بسیاری از بانک‌ها به محض مشاهده نام فرد در لیست اینترپل، روابط بانکی خود را قطع می‌کنند.
- **ابطال ویزا و اقامت:** وضعیت مهاجرتی فرد به شدت تحت تاثیر قرار گرفته و ممکن است بلافاصله دیپورت شود.
- **تخریب اعتبار:** نام فرد در پایگاه‌های داده امنیتی ثبت شده و اشتغال یا فعالیت اقتصادی او را غیرممکن می‌کند.

۳- نحوه لغو و حذف اعلان قرمز (Challenging a Red Notice)

حذف اعلان قرمز فرآیندی حقوقی و پیچیده است که از طریق کمیسیون کنترل پرونده‌های اینترپل (CCF) انجام می‌شود. برای موفقیت در این مسیر، باید ثابت شود که اعلان با قوانین اینترپل مغایرت دارد.

- **دلایل اصلی برای درخواست حذف:**
- ✓ **ماهیت سیاسی، نظامی یا مذهبی:** طبق ماده ۳ اساسنامه اینترپل، صدور هرگونه اعلان با اهداف سیاسی یا مذهبی اکیداً ممنوع است.
- ✓ **عدم رعایت حقوق بشر:** اگر ثابت شود محاکمه در کشور درخواست‌کننده ناعادلانه بوده یا خواهد بود یا فرد مورد شکنجه قرار می‌گیرد.
- ✓ **وجود مستندات کافی:** اگر اتهام وارده فاقد ادله کافی برای یک جرم کیفری واقعی باشد (مثلاً شامل اختلافات صرفاً مدنی یا تجاری شود).
- ✓ **اشتباه در هویت:** در مواردی که تشابه اسمی یا سوءاستفاده از هویت رخ داده باشد.

۴- مراحل اجرایی برای پاک کردن نام با تاکید بر حقوق ترکیه

۴-۱- اقدام بین‌المللی

- **دسترسی به اطلاعات:** ابتدا باید از طریق CCF تایید کرد که آیا اعلانی وجود دارد یا خیر (برخی اعلان‌ها عمومی نیستند).
 - **ارسال لایحه دفاعی:** تهیه یک درخواست کتبی مستدل به زبان‌های رسمی اینترپل (انگلیسی، فرانسوی، اسپانیایی یا عربی).
 - **بررسی توسط CCF** این کمیسیون مستقل، درخواست را بررسی کرده و در صورت تایید تخلف، دستور حذف اطلاعات را از تمامی پایگاه‌های داده صادر می‌کند.
- ۲-۴- اقدام ملی با تاکید بر جایگاه آن در نظام حقوقی کشور ترکیه**
- برای فردی که بر اساس اعلان قرمز در ترکیه بازداشت شده، راه‌های حقوقی مؤثری برای توقف یا ابطال فرآیند استرداد وجود دارد که وکیل مدافع می‌تواند با تکیه بر آن‌ها از استرداد جلوگیری کند:
- **استناد به ماهیت جرم (موانع ماهوی)**
طبق قوانین ترکیه و کنوانسیون‌های بین‌المللی، در موارد زیر استرداد ممنوع است:
 ✓ **جرم سیاسی:** اگر ترکیه تشخیص دهد که اتهام وارده دارای صبغه سیاسی است (به جز اقدامات تروریستی علیه مقامات دولتی)، استرداد را رد می‌کند.
 ✓ **جرایم نظامی:** جرایمی که صرفاً جنبه نظامی دارند (مانند فرار از خدمت).
 ✓ **جرایم مطبوعاتی و عقیدتی:** اگر جرم ناشی از آزادی بیان یا فعالیت‌های مدنی باشد.
 - **خطر شکنجه یا رفتار غیرانسانی (ماده ۳ کنوانسیون اروپایی حقوق بشر)**
ترکیه به عنوان عضو کنوانسیون اروپایی حقوق بشر (ECHR)، ملزم است فرد را به کشوری که در آن خطر شکنجه، اعدام یا رفتارهای تحقیرآمیز وجود دارد، مسترد نکند.
نکته کلیدی: از آنجا که مجازات اعدام در قوانین ترکیه لغو شده است، اگر کشور درخواست‌کننده نتواند تضمین رسمی و معتبر بدهد که مجازات اعدام اجرا نخواهد شد، دادگاه‌های ترکیه حکم استرداد صادر نمی‌کنند.
 - **بررسی وضعیت پناهندگی و حمایت بین‌المللی**
اگر فرد در ترکیه درخواست پناهندگی (International Protection) داده باشد یا به عنوان پناهنده پذیرفته شده باشد، طبق اصل Non-refoulement (منع بازگرداندن اجباری)، دولت ترکیه نمی‌تواند او را به کشوری که از آن گریخته است تحویل دهد. ارائه مدارک مربوط به ثبت‌نام در اداره مهاجرت (Göç İdaresi) در پرونده دادگاه استرداد حیاتی است.

- **دادگاه صالح**

دادگاه کیفری رسیدگی به جرایم جنایی (Ağır Ceza Mahkemesi) در ترکیه مسئول بررسی درخواست استرداد است. وکیل می‌تواند به موارد زیر اعتراض کند:

- **مرور زمان:** اگر طبق قوانین ترکیه یا کشور درخواست‌کننده، زمان قانونی برای پیگیری جرم منقضی شده باشد.

- **عدم مجرمیت دوگانه:** اگر عملی که فرد به خاطر آن متهم شده، در قوانین ترکیه جرم نباشد.

- **فقدان ادله کافی:** ارائه دفاعیاتی مبنی بر اینکه اتهام وارده صرفاً ادعای بی‌اساس است و مدارک ارسالی از سوی کشور مبدأ (Requesting State) وجاهت قانونی ندارند.

- **اقدامات فوری دفاعی در ترکیه**

برای جلوگیری از استرداد سریع، وکیل باید اقدامات زیر را به ترتیب اولویت انجام دهد:

✓ **درخواست آزادی موقت: (Adli Kontrol)** تلاش برای تبدیل بازداشت به حبس خانگی یا

ممنوع‌الخروجی تا زمان پایان دادرسی. این امر مستلزم اثبات شرایط و ارائه مدارکی است که نشان می‌دهد فرد بازداشت شده در ترکیه دارای اقامت یا کسب و کار و آدرس مشخص است.

✓ **اعتراض به دادگاه قانون اساسی ترکیه: (Anayasa Mahkemesi)** در صورت صدور حکم

استرداد، می‌توان با ادعای نقض حقوق اساسی، درخواست "دستور موقت" برای توقف استرداد کرد.

✓ **شکایت به دادگاه حقوق بشر اروپا (ECHR):** به عنوان آخرین مرحله، درخواست طبق ماده

۳۹ (تدابیر موقت) برای جلوگیری از خروج فرد از مرزهای ترکیه.

۳-۴- اقدامات حقوقی برای رفع اعلان قرمز در دادگاه‌های ایران

رفع اعلان قرمز در سیستم قضایی ایران فرآیندی معکوس نسبت به مراجع بین‌المللی دارد؛ چرا که اینترپل تنها در صورتی اعلان را لغو می‌کند که مرجع صادرکننده (ایران) درخواست ابطال آن را بدهد یا ثابت شود که فرآیند قضایی داخلی دچار ایراد بنیادین بوده است.

به عنوان یک وکیل، برای رفع این محدودیت در داخل ایران، اقدامات زیر از منظر حقوقی و اجرایی اولویت دارند:

- **شناسایی مرجع صادرکننده دستور (نیابت قضایی)**

ابتدا باید مشخص شود کدام شعبه بازپرسی یا اجرای احکام درخواست صدور اعلان قرمز را به پلیس بین‌الملل ناجا (اینترپل تهران) ارسال کرده است. معمولاً این درخواست‌ها از طریق دادرسی امور بین‌الملل (ناحیه ۲۰ تهران) یا دادرسی‌های تخصصی (مثل جرایم اقتصادی) صادر می‌شود.

• **واخواهی یا اعتراض به حکم غیابی**

بسیاری از اعلان‌های قرمز بر اساس احکام غیابی صادر می‌شوند. در چنین شرایطی ثبت واخواهی (در صورت حکم قطعی نشده) یا درخواست اعاده دادرسی اهمیت دارد. اگر دادگاه قرار قبولی واخواهی صادر کند، وضعیت «مجرمیت قطعی» فرد متوقف شده و وکیل می‌تواند درخواست کفایت تأمین یا تبدیل قرار بازداشت به وثیقه را بدهد. با تودیع وثیقه، قاضی موظف است دستور لغو اعلان قرمز را به پلیس بین‌الملل ابلاغ کند.

• **تسویه حساب یا جلب رضایت شاکی (در جرایم مالی)**

در پرونده‌های کلاهبرداری یا چک، هدف اصلی شاکی رسیدن به مال است. مذاکره برای رد مال یا اخذ رضایت محضری از شاکی می‌تواند منجر به مختومه شدن پرونده شود. در واقع با زوال جنبه خصوصی جرم در جرایم قابل گذشت، یا تودیع مبلغ محکوم‌به در صندوق دادگستری، موجبات قانونی برای تداوم اعلان قرمز از بین می‌رود و قاضی اجرای احکام دستور ابطال را صادر می‌کند.

• **اثبات عدم انطباق با معیارهای اینترپل در دادرسی**

وکیل می‌تواند با ارائه لایحه به بازپرس یا دادستان، استدلال کند که جرم انتسابی واجد شرایط اعلان قرمز نیست.

• **پیگیری از طریق پلیس بین‌الملل ناجا (اینترپل تهران)**

پس از اخذ نامه لغو از مرجع قضایی، وکیل باید شخصاً یا از طریق سامانه ثنا، ابلاغیه را به بخش حقوقی پلیس بین‌الملل ناجا ارائه دهد تا آن‌ها از طریق سامانه 24/7-1 مراتب را به دبیرخانه مرکزی در لیون فرانسه اعلام کنند.

۵- **تفاوت اصلی بین اعلان قرمز (Red Notice) و اعلان آبی (Blue Notice)**

بعد از اعلان قرمز، اعلان آبی اینترپل نیز مهم است و بین آنها تفاوت‌هایی وجود دارد. این تفاوت غالباً در هدف نهایی آن‌هاست.

- **هدف اصلی:** اعلان قرمز (Red Notice), بازداشت و استرداد فرد متهم یا محکوم است اما در اعلان آبی (Blue Notice) شناسایی، مکان‌یابی یا کسب اطلاعات درباره فرد مدنظر است.
- **وضعیت حقوقی:** اعلان قرمز به منزله یک حکم جلب موقت بین‌المللی است اما اعلان آبی یک درخواست همکاری برای ردیابی و نظارت است
- **اقدام پلیس:** در اعلان قرمز بازداشت فرد در صورت رویت در مرز یا داخل کشور صورت می‌گیرد اما در اعلان آبی محل حضور فرد گزارش می‌شود و ممکن است بازجویی شود، اما لزوماً بازداشت نمی‌شود.
- **مرحله صدور:** در اعلان قرمز، معمولاً پس از صدور حکم جلب ملی بعد از محکومیت قطعی صادر می‌شود، اما در اعلان آبی معمولاً در جریان تحقیقات (پیش از صدور حکم قطعی) صادر می‌شود.
- **تأثیر بر سفر:** اعلان قرمز باعث توقف آنی سفر و دیپورت/بازداشت در مرز می‌شود. اما اعلان آبی، باعث ثبت تردد فرد در سیستم‌های مرزی و اطلاع‌رسانی به کشور درخواست‌کننده می‌شود.
- **نکات کلیدی تکمیلی مهم**

✓ **اعلان آبی به عنوان پیش‌زمینه:** گاهی اوقات کشورها ابتدا اعلان آبی صادر می‌کنند تا مکان دقیق فرد را پیدا کنند و به محض مشخص شدن محل او، آن را به اعلان قرمز تبدیل می‌کنند تا عملیات دستگیری اجرا شود.

✓ **شهود و مطلعین:** برخلاف اعلان قرمز که فقط برای متهمان است، اعلان آبی می‌تواند برای افرادی صادر شود که لزوماً مجرم نیستند، اما به عنوان شاهد یا مطلع در یک پرونده جنایی بزرگ به اطلاعات آن‌ها نیاز است.

✓ **خطر پنهان:** هرچند اعلان آبی منجر به دستگیری فوری نمی‌شود، اما می‌تواند باعث شود فرد تحت نظر قرار گرفته و تمام فعالیت‌های او در کشورهای مختلف به دقت رصد و به کشور مبدأ گزارش شود. در کشور ترکیه اعلان آبی می‌تواند به دیپورت فرد یا رد اقامت و شهروندی او منجر گردد.

۶- منابع و مراجع مهم

برای مطالعه دقیق‌تر و پیگیری‌های حقوقی، مراجع زیر معتبرترین منابع هستند:

- The INTERPOL Constitution. اساسی ترین منبع برای درک محدودیت های قانونی پلیس بین الملل (به ویژه مواد ۲ و ۳).
- Rules on the Processing of Data (RPD). مجموعه ای از قوانین داخلی اینترپل که نحوه مدیریت داده ها و حقوق افراد را تبیین می کند.
- Commission for the Control of INTERPOL's Files (CCF). وبسایت رسمی این کمیسیون برای دسترسی به فرم ها و روبه های اعتراض.
- Fair Trials International. سازمان غیردولتی معتبری که گزارش های تخصصی درباره سوءاستفاده از سیستم اعلان قرمز توسط دولت ها منتشر می کند.